

Blatenski kostel

Kaj je slišal knez Kocelj?

Dostop: Blatenski kostel leži ob Malem Blatenskem jezeru (Kis Balaton), nekaj čez 80 km od Lendave. Cesta gre skozi kraje Lenti, Bak, Racsa, v Sarmelieku pa, nekaj kilometrov pred Kezthelyjem, zavije desno na jug do vasi Zalavar. 2 km naprej je Blatenski kostel s svojim spominskim in naravoslovnim središčem.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Naše zgodovinske samozavesti, kolikor je pač imamo, si nismo pridobili z junaško zasukanimi meči. Če odštejemo generala Maistra, na naših trgih ni bronastih jezdecev. Tujega ozemlja si nismo prisvojili niti za korak, nasprotno, izgubljali smo ga, pa ne korak za korakom, ampak z nasiljem za nasiljem, fizičnim ali duhovnim. Poleg sedanje države, ki, če njen čas primerjamo z zgodovinskimi razsežnostmi večine evropskih držav, še ni zlezla iz plenic, smo imeli dve državi, ki pa sta v virih zelo skopo izpričani. Upajmo, da so listine, ki bi nam o njih razodele kaj bolj izčrpnega, na primer nekaj določnejšega o njihovem obsegu ali številu prebivalstva, še kje zakopane. Kar se je materialnega o teh državah dalo odkopati, so arheologi v glavnem že odkopali. Državo Karantanijo s prestolnico nad Gosposvetskim poljem smo izgubili okoli leta 770. Naslednjo, Spodnjo Panonijo, ki je na naše sedanje ozemlje segala do Drave in morda še malo čez, smo izgubili sto let kasneje. Slovenskega kralja nismo nikoli imeli. Viri nam zgodovinski spomin bogatijo le s knezi. Vsi so svoje prestole imeli zunaj naših sedanjih meja: Valuk, Borut, Gorazd, Hotimir ... in knez Kocelj. Ta na

Blatenski kostel je priključen madžarskemu narodnemu parku Malo Blatno jezero (Kis Balaton).

Slovenskem nima spomenika, ima pa v naših številnih krajih svojo ulico. (V eni od njih živi tudi pišec teh vrstic. Kocljevo ime za piše ali izgovori skoraj vsak dan. Kako bi torej pot h Koclju ne bila ena njegovih najljubših poti? Čeprav je od vseh poti v tej knjigi najdaljša, njen cilj pa je daleč zunanaj slovenskega ozemlja.)

Kocelj je ponašeno ime iz latinskega Cozil ali Chezil. Skupaj z očetom Pribino je ob plemenskih sporih med slovanskimi velikaši na ozemlju današnje Slovaške in Moravske prebegnil k Frankom in med njimi okoli leta 833 postal kristjan. Njegov oče, nemški vazal, je bil imenovan za mejnega grofa v Spodnji Panoniji. Na močvirnih tleh ob obali enega od zatokov Blatnega jezera si je postavil Blatograd (Moosburg) in sredi njega utrjeno graščino, imenovano Blatenski kostel. Ko je leta 860 padel v bratomorni vojni, je oblast nasledil Kocelj, ki bi morda v zgodovini ostal manj pomemben frankovski velikaš, če ne bi dobre zvezde leta 867 na njegov dvor pripeljale misijonarskih bratov Cirila in Metoda, ki sta preobrnila njegovo vladanje. Čeprav Grka, sta brata odlično poznala (pra)slovanski jezik in sta za svoje krščansko bogoslužje ustvarila slovansko pismenost. Kocelj, dotlej pristaš latinske liturgije, je pod njunim vplivom »močno vzljubil slovanske knjige« in je, kakor še sporoča vir, »svetima bratoma dal 50 učencev«. S tem pa se je – usodno za svoje življenje in obstoj svoje države – odvrnil od bavarskih Frankov oziroma nadrejene salzburške nadškofije. Papež Hadrijan je na Kocljevo prošnjo postavil Metoda za nadškofa v Blatenskem kostelu. Pet let je Kocelj vladal kot samostojen slovanski knez, po virih sodeč kot pogumen in moder fevdalec. Svojo obsežno, a redko naseljeno državo je upravljal tudi s pomočjo vere. Nemški duhovniki so se pobrali, praslovanščina je postala tudi jezik nekaterih pravnih spisov.

Arheologi še niso dokončali svojega dela pri odkopavanju Kocljevega gradu.

Spomenik svetima bratoma Cirilu in Metodu so v Blatenskem kostelu postavili Slovaki.

Restavrirani karolinški temelji bazilike sv. Hadrijana, v kateri je bogoslužje opravljal tudi sv. Metod.

Najiminitnejša stavba v Blatenskem kostelu je Makoveczev stolp.

Spodnja Panonija pa je bila središče bizantinsko-rimskega misijona le kratek čas. Od leta 874 Koclja ni več v virih. Je bil ubit, zaslužnjen? Tudi Metoda več ne zasledimo v Blatenskem kostelu, vemo pa, da je vsaj preživel in bil pregnan na Moravsko. Kostel so zasedli Franki, a že 20 let kasneje so jih pregnali Madžari.

V spotegnjeni, zaspani vasici Zalavar vas ne bo noben kažipot usmeril proti Blatenskemu kostelu. Ostro oko bo na nekem križišču morebiti opazilo obledel in zarjavel kažipot, s katerega je komaj mogoče razbrati, v kateri smeri stoji cerkev Cirila in Metoda. Popotnik nehote pomisli, da je kažipot ostal še iz časov, ko je bilo blizu Zalavarja sovjetsko vojaško letališče, in da je usmerjal Ruse do kraja, kjer je deloval osnovelec njihove pisave. Ko se po dveh kilometrih pripeljete do lokacije Blatenskega kostela, cerkve ni videti. Na vlažni livadi, ki se od ceste širi proti obrežnemu drevju in grmičevju, nekoliko privzdignjen gospoduje stolp, eno od odličnih del slavnega madžarskega arhitekta Imra Makovecza, ki v lesu zasleduje prvine tisočletnega ogrskega gradbenega izročila. Stolp spominja na velikanski stiliziran šotor, češ, tu smo se naselili mi; kar je res in prav. V tem šotoru so razstavljeni predmeti in podobe madžarske ljudske kulture in pokrajine. Da smo prišli tudi v zanimiv in privlačen biotop ob Malem Blatnem jezeru (Kis Balaton), spoznamo v glavni stavbi, v turistično zelo privlačnem, znanstveno urejenem naravoslovnem muzeju, ki stoji poleg stolpa. Med obema stavbama je aleja pokončnih spomenikov, posvečena slovanskima knezoma in apostoloma. Enega so postavili Slovaki, drugega leta 2005 Zveza Slovencev na Madžarskem, na tretjem, ki s podobama in z besedami slovanskih apostolov

človeka presune, pa je v starocerkveni slovanščini zapisano: *Ogenj preizkuša zlato in srebro, človek pa z umom ločuje laž od resnice*. Obiskovalec, pahnjen v globine te misli, se mimo Makovec-zevega stolpa poda k arheološkemu parku, kjer si kot najvažnejšo ostalino lahko ogleda restavrirane karolinške temelje bazilike mučenika Hadrijana, v kateri je kot nadškof gostoval tudi Metod. Pojasnjevalne table našega svetnika korektno omenjajo. Ne navajajo pa, kaj se je zgodilo s približno 1500 slovanskimi skeleti, odkopanimi v okolici bazilike in temeljev bližnjega Pribinovega gradu, katerega izkopavanje se vleče že desetletja in še ni končano.

Nikjer ne opaziš kostnice. Slovenski arheologi pa vedo povedati, da se njihovi madžarski kolegi niso ravno metali ob tla od jeze, ko so kamioni odvažali ostanke ljudi na neznano pokopališče v neznane deponije. Morda so tako skipali med neločene odpadke tudi kneza Koclja. Čeprav: blatenske kosti verjetno niso pripadale le Slovanom. Ampak kdo od Madžarov je po rodovnih koreninah čisti Madžar? In kdo med nami je čisti Slovenec? Kaj nacionalno čistega bi v genetskem smislu lahko sploh bilo v človeških kosteh? Ali je nacionalna čistost pomembna? Tu človek z umom težko ločuje laž od resnice. Tudi čudovita objezerska narava mu pri tem ne pomaga. Nasprotno, opominja ga na tu in zdaj, lajša mu dih. Tudi ko bo mastna črna publicca do konca odstranjena s pokopanih zidov in kosti, bo življenje v Blatenskem kostelu še naprej kipelo iz zemlje v volhkih meglicah, prekritih z zavesami nenehnega ptičjega petja. Čez ta otok zgodovine sredi mokrotne pokrajine lega tihota iz pozabljenih časov, ni pa tu hvala bogu nikoli bila zapovedana tišina. Enak ptičji kaos krikov in piskov, paničnih opozoril gnezdilcev in sladkega snubljenja je poslušal tudi knez Kocelj. Za isto gostoljubje zmagoslavne narave sta se svojemu Bogu zahvaljevala Ciril in Metod. Blatenski kostel zato neumrljivo časti njihov spomin.

Sporočilo svetih bratov za vse čase

Na spomeniku v Blatenskem kostelu kneza Koclja predstavlja simbolični meč.

